

SANATÇI VE SİYASETÇİ: JACQUES-LOUIS DAVID VE “MARAT’IN ÖLÜMÜ”

Cevher GÖZMEN ÇETİN¹

ÖZET

Fransız devrimi (1789-1799), Fransa’da cumhuriyetin kurulması amacı güdülerek monarşinin devrilmesi ve ciddi reformlara gidilmesini kapsayan çalkantılı bir dönemi içermiştir. Halk bu dönemde aydınlanmaya, sarayın kontrol mekanizmasından sıyrılmaya başlamıştır. Bu yenilikçi düşünce ülkede temelden gelen köklü değişikliklere inanan insan sayısını artırmıştır. Fransa’nın 18.yy yaşadığı bu kaos halkı etkilediği gibi sanatçıları da etkilemiştir. Dönemin sanatçılarından olan Jacques Louis David’in siyasi içerikli resimleri de döneme damgasını vurmuştur. Büyük ihtilalin ressamı olduğu gibi, Napolyon çağıının da ünlü ressamı olmaktan devam etti. Jacques Louis David siyasi görüşünü yaymak amacı ile sanatsal çalışmalarını eylemci bir tavırla kullanmıştır. Batı sanat tarihinin ve 18. yüzyıl Fransız resim sanatının önemli isimlerinden biri olan Jacques Louis David, ülkesinin politik gidişatına müdahale eden çok az sayıda ressamdan biriydi. Fransız ihtilalinin liderlerinden biri olan, David’in yakın dostu gazeteci, bilim ve siyaset adamı Jean Paul Marat’ın Jironden Partisi üyelerinin siyasi görüşlerine ters düştüğü fikri ile öldürülmesi üzerine yapılan “Marat’ın Ölümü” adlı eser bu tavrın önemli göstergelerinden biridir. David çalışmada, halkın belli bir kesiminde diktatör olarak bilinen Marat’ı, düşünülenin aksine yüce bir kişilik formunda betimlemeye çalışmıştır. Betimlenen resim gönül rahatlığı ve kederi içinde barındırmıştır. Arka plandaki sadelik resmi anlamsal olarak derinleştirdiği gibi tek yönden gelen ışık da onu daha vurgusal kılmaktadır. Marat’ın ölümü, David’in savunduğu düşünceleri ölümsüzleştirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Jacques-Louis David, Marat’ın Ölümü, Resim sanatında tiyatralılık, Neoklasisizm.

¹ Düzce Üniversitesi, Güzel sanatlar Enstitüsü, Resim Anasanat Dalı, yüksek lisans öğrencisi, cevhergozmen47@gmail.com

ARTIST AND POLITICIAN: JACQUES-DAVID AND “THE DEATH OF MARAT”

ABSTRACT

The French revolution (1789-1799) included a turbulent period in which the monarchy was overthrown and serious reforms were made to establish the republic. People started to be enlightened and to get out the palace's hand during this period. This innovative idea increased the number of people who believed in fundamental changes in the country. This chaos which French experienced in the 18th century influenced the artists as well as people. Jacques David's political paintings, one of the artists of the period, marked to the era. He continued to be a famous painter of the Napoleonic era, as well as a painter of the great revolution. The greatness of David and his genius of art have never been a matter of discussion. Jacques Louis David used his artistic work in an activist manner to disseminate his political views. One of the most important figures in Western art history and 18th century French painting, Jacques Louis David was one of the few artists who interfered with his country's political progress. One of the leaders of the French Revolution, David's close friend, scientist and politician Jean Paul Marat was killed because he was in conflict with the political views of Jironden Party members. Then David made his painting 'The Death of Marat'. This work is an important indication of David's attitude towards political progress. In his work, David tried to portray Marat, who was known as a dictator in a certain part of the public, in the form of a supreme personality, as opposed to thought. The picture depicts a clear conscience and sorrow. The simplicity of the background deepens the painting semantically and the light coming from one direction makes it more emphasized. The death of Marat immortalized the ideas that David defended.

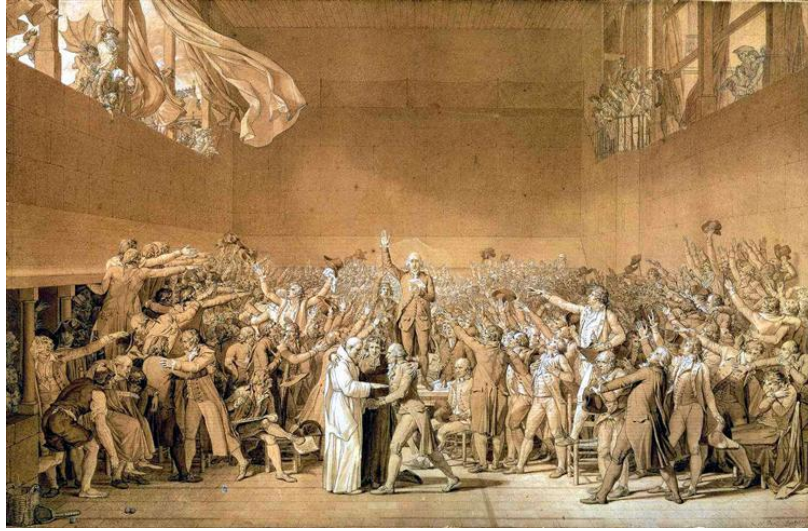
Keywords: Jacques-Louis David, Marat's Death, Theatricality in painting, Neo-Classicism

Giriş

Jacques Louis David'in sanatı onun siyasi hayatıyla iç içe gelişmiştir. İçinde bulunduğu çağın koşulları sanatçıların yaşamlarını ve doğal olarak sanat eserlerini bir şekilde etkilemektedir. Genellikle birçok sanatçı açısından işler bu şekildedir ancak David söz konusu olduğunda bu durum genel bir durum olmaktan çıkar ve David'in sanatının özellikle politikayla ve çağının dinamikleriyle iç içe olduğu görülür. Onun sanatından politik atmosfer gizil bir biçimde sızmaz, tam tersine doğrudan konunun içerisinde hatta eserin merkezinde yer alır. Araştırmalar göstermiştir ki Jacques Louis David “ülkesinin politik gidişatına müdahale eden çok az sayıda ressamdan biriydi” (Tetikçi, 2017:184). Böyle bir sanatçının da Fransız Devrimi gibi bir devrim çağında yaşamış olması onun sanat eserlerinin politik yönlerinin güçlü olmasına olanak vermiştir. Sanatçının seçimleri her ne kadar kendi politik dünyasını açıkça ele vermiş olsa da David'in bir sanat dehası olduğu gerçeğini değiştirmez (Petrov, 1979:297). Şimdi bu deha sanatçı hakkındaki bilgilerin sunduğu haritayı daha net görebilmek için Fransız Devrimi Dönemindeki gelişmelere yakından bakmakta fayda vardır.

Fransız Devrimi Fransa'da 1789'dan 1799'a kadar süren siyasi ve toplumsal gelişmelerle ilerleyen süreçtir. Fransız devriminin mantığı yaygın bir biçimde kendi tarihlerinin durumunu ve sonucunu etkilemiştir. Bu mantık çerçevesinde halkın geçirdiği kendiliğinden ve ağır ağır ilerleyen süreç evrim niteliği taşımaktadır. Dış borçlanma artınca kralın, sarayın ve soyluların egemenliğinde olan yaşantı denetimi kabuğunu kırıp çatlama başlanmıştır. Üretimi elinde araç olarak kullanan, geçimini ve kazancını bu şekilde sağlayan halk bulunduğu noktadan daha ileri bir noktaya gitme çabası içine girmiştir. Olaylar üzerinde akıl yürütmeye başlayan halk kendini geliştirme noktasında daha fazla yol kat ederek kitap okumayı arttırmış ve eğitim seviyelerini yükseltmeye başlamıştır. Kimsenin boyunduruğu altında olmayan yayıncılar insan topluluklarını bilinçlendirmeye çalışmışlardır. Devrim yanlıları artık ülkede büsbütün köklü değişikliklere gidilmesi arzusu içine girmiştir. Eskimiş yöntemleri kullanan otorite ülkenin içinde bulunduğu kaosu anlayamamıştır. Tarımın iyice kötüleşmesi, aydınlanmanın da getirdiği istekler Genel Meclisin toplanmasına sebep olmuştur. 1789 yılının ağustos ayında ilk aydınlanma gerçekleşmiştir ve eski rejimin kuralları ve feodalizm kaldırılmıştır. Bu devrim gerçekleşirken halkla beraber filozoflar ve sanatçılarda bu kaosun içinde olaylara yön vermeye başlamıştır. Başta Descartes olmak üzere Voltaire, Diderot, Rousseau, D'Alembert, Montesquieu gibi düşünürler aydınlanmayı olumlu yönde etkilemiştir ve Fransa'yı bu devrime hazırlamıştır. Dönemi eleştirel bir (yaklaşım) ele alan sanatçılar tiyatro, roman, müzikal ve resimsel vb. gibi

türlerde dönemi birçok yönden eleştirmiştir. Fransız devriminin sempaticanı olan sanatçı Jacques Louis David Fransız cumhuriyetinin sanat diktatörü olmuştur.² Jacques Louis David'in tarihi ve siyasi içerikli, kendi dönemine ışık tutan "Horatius Kardeşlerin Yemini" tablosu sonradan yaşanacak gelişmelere tarihi belge niteliği taşımıştır. Bu tablo sanat sosyolojisi açısından önemli bir etki yaratmıştır. David sanatsal başarısı doruktayken siyasetinde içinde olmaya çalışmıştır. Bu dönemde en başarılı tablolarını siyasetten beslenerek yapmıştır. 1791 yılında resmettiği "The Tennis Court Oath" (Tennis Kortu Yemini) ve 1793'de resmettiği "Marat'ın Ölümü" adlı tiyatral³ (Tetikçi, 2017:3) tabloları 1789 Fransız Devriminde halkın bakış açısını yansıtan en önemli eserlerindedir (Görsel 1).

Görsel 1. Jacques Louis David, " The Tennis Court Oath ", 1789-1791, 66 cm x 101,2 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, Château de Versailles, Versailles, Fransa (<https://bit.ly/2R0n2JH>)

² <http://www.wikizero.net>

³ Sözlük anlamı ile teatral: Doğan (2011), "Tiyatro oyunlarına has, abartmalı" ya da teatrale: Yurdakul (2011), "Tiyatroyla ilgili, tiyatral, gösterişçi, gösteriş meraklısı" şeklinde açıklanmaktadır. İngilizce 'teatrical' kelimesi, Türkçede 'teatrallık' ve 'tiyatroluk' kelimeleri ile eş anlamlı olarak kullanılmıştır. Tuğlacı (1974), Tiyatroluk (Teatral) sözcüğünü, (İng.Theatrical; Fr. Theatrale) "Tiyatro özelliği taşıyan, tiyatroya gider özellikleri bulunan"; Haldun (1966), Tiyatroluk sözcüğünü ise, (Alm.Theatralisch) (Fr. Theôtrale) (İng.theatrical) "Tiyatro özelliği taşıyan" anlamında kullanmıştır.

Fransız Devrimindeki krallığın maddi açıdan bitme noktasına gelmesiyle sadece halktan alınan ağır vergilerin soylulardan neden alınmadığı sorularını akla getirmiştir. Jacques Louis David'in yakın dostu Jakoben Kulübüne üye Fransız hukukçu Jean Paul Marat "Halkın Dostu" adlı gazeteyi çıkararak bu fikrin yayılmasında önemli rol oynamıştır. David bu dönemde Marat'ı sanatıyla desteklemiştir. Marat'ın Jironen partisi üyelerinin düşüncelerine ters düşen fikirleri Marat'ın öldürülmesini, dolaylı olarak da "Marat'ın Ölümü" adlı tablonun doğuşunu hazırlamıştır.

"Marat çıkardığı gazetede tutkulu ve etkileyici bir hitap şekli kullanmıştır. Karşıt görüşlü Jironen Partisi üyeleri tarafından terörü desteklemekle suçlanarak istiklal mahkemesinde yargılanan Marat halkın desteğiyle beraat etmiştir. İki partinin çekişmesi daha da derinleşmiş, bu terörü önlemek ve karşıt görüşü engellemek için Jironen Partisi yanlısı Charlotte Corday isimli kadın tarafından bıçaklanarak banyosunda öldürülmüştür. Yaşanan bu olaylar karşısında tepkisiz kalamayan David bu anı ölümsüzleştiren "Marat'ın Ölümü" tablosunu resmetmiştir. David arkadaşı Marat'ı tuvale betimlerken: İyilik, dürüstlük, vatanseverlik ve vatanına en iyi şekilde hizmet eden biri olarak göstermiştir. Tuval salonda sergilendiğinde izlemeye gelecek insanlar, insanlığın en soylu halini bu tuvalde görmüştür. David, Marat'ı adeta bir tanrı gibi resmetmiştir. Hastalıklı bedenini ruhani bir şahsiyetin bedenine benzer şekilde çizmiştir. İlk bakışta dikkat çeken vücudundaki bıçak darbesiyle aldığı yara, adeta çarmıha gerilen İsa'nın sağ tarafındaki yaraya benzemesidir. Buradaki ruhani tavır bu sebepten kaynaklanmıştır. Aslında David, burada insanları etkilemek için titizlikle bir taktik uygulamaya çalışmıştır. David'in resimlerindeki Romalı figürlere alışkın olan Fransa halkı, bu tabloda eski zamanlarda yaşamış bir insanı değil dönemlerinde yaşanan çalkantıların havasını solumuş olan bir şahsiyeti görmektedir. Fakat burada bazı Fransa vatandaşları bu şahsın hayattayken resimde gösterildiği gibi masum olmadığının farkına varmıştır. Çünkü halkın çoğu Marat'ın kendisi gibi düşünmedikleri için binlerce insanı vatan haini ilan ederek giyotine gönderdiğini biliyordu" (David, BBC belgeseli, 2015).

David bu tiyatral anlatımında ölen kişiyi sanki yeniden dirilecekmiş gibi betimleyerek bir cinayet sahnesini insanları rahatsız etmeyecek şekilde resmetmiştir. Tabloda David'in oluşturduğu etki dinginliği ve huzura gidişi simgelemiştir. Oluşturulan kurgusal pozisyon tuvalin yatay hareketinin dikey konumlanmasıyla simetri oluşturulmuştur.

Fransız Devrimi ve Aydınlarının Etkisi

Fransa'da XVIII yüzyılda yetişmiş aydınlar, Fransız İhtilalinin düşünce sistemini de etkilemiştir. D'Alembert ve Diderot (yasa önünde eşitlik, düşünce ve ifade özgürlüğü gibi talepler), Voltaire (kral, İngiliz yönetim modelini özümseyerek parlamenter bir sistemin geçmeli, filozoflardan kurulu danışmanların sistemine uyararak tüm halkı aydınlatmayı hedeflemeli), Jean Jacques Rousseau (Toplumsal Sözleşme - Bireylerin doğuştan eşit olduğuna inanmakta çoğunlukçu sistemin siyasal rejime hakim olması gerektiği), Montesquieu (İran Mektupları ve Kanunların Ruhu Üzerine - yasama erkinin

halkı temsil eden vekiller yolu ile kullanılmasını ve güçler ayrılığı ilkesinin önünün açılması), Fransa'nın rejimini eleştirel bir dille yazdıkları eserlerinde, farklı fikirlerle çözüm yolları ileri sürmüşlerdir. Aydınların bu istekleri, Fransa'da ihtilalin hızlanmasını sağlamıştır. İngiltere'de Lutherci⁴ ve Kalvinci⁵ reformların gelişi, din kurumunun sorgulanması açısından burjuvaziye önemli gelişmeler yaşatmıştır. Montesquieu bireylerin özgürlüklerine sahip çıkmaları gerektiğini savunmuştur. İngiltere'de olduğu gibi anayasal monarşi ile yönetilmek istemişlerdir. Milliyetçi, eşitlikçi ve özgürlükçü düşünce sistemi içerisinde yer bulan usçuluk, bireysel ve toplumsal hakların üstünlüğü, bilime inanç aydınlanma düşünürlerinin yapıtlarında yer bulmuştur. Güçlenen bu ortamda eski rejim sarsılan ekonomik ve toplumsal gelişmeler bütünüyle olduğu gibi kabul edilen mutlakiyetçi yönetime karşı tepki oluşturmuştur. Bu atmosferde aydınlanma yanlısı düşünürler toplumsal hakları ve özgürlükleri talep eden bireyler olmuşlardır:

“Aydınlanmacılar özgürlüğün tüm alanda olması gerektiği fikrini savunmaktaydılar. Descartes XVII. yy. 'da aklın ve eleştirel zihniyetin üstünlüğüne vurgu yapmış, Montesquieu ise, yasama erkinin halkı temsil eden vekiller aracılığı ile kullanılmasını ve güçler ayrılığı ilkesinin hayata geçirilmesini önermişti. Voltaire'e göre ise kral, filozoflardan kurulu danışmanların örgütüne uyararak toplumu aydınlatmayı hedeflemeli, İngiliz modelini benimseyerek parlamenter bir sistemin kapılarını açmalıydı. Rousseau, insanların doğuştan eşit olduğuna inanmakta çoğunluğun iradesinin siyasal rejime hakim olması gerektiğine vurgu yapmaktaydı. Aynı şekilde Diderot ile D'Alembert ise yasa önünde eşitlik, düşünce ve ifade özgürlüğü gibi talepleri dillendirmekteydi. Aydınlanma filozoflarının etkilerinin yanında İngiliz Halklar bildirgesi gibi metinler, demokratik ilkeler ve liberal ekonomi fikirleri burjuvalıları hareketlendirmiştir. Bu sebeple dışardan gelen bu siyasal söylemler ve hareketler Fransa'yı devrim için hazırlamıştır” (Adam, 2015: 54).

18. Yüzyıl Fransa'sı ve Neoklasisizm

1550 de Roma'da doğan Neoklasisizm⁶ İtalya'dan tüm Avrupa'ya yayılmıştır. Greko-Romen idealleri yansıtılmıştır. Neoklasisizm, Romantizm sanat akımıyla da rekabet etmiştir. 18. yüzyılın ortalarından 19. yüzyılın başlarına kadar devam eden Neoklasisizm Yunan, Antik Roma ve Rönesans⁷ sanatının Avrupa Sanatının yeniden

⁴ Luther 1482-1546, Luther düşüncesinin temeli, cüz i iradenin reddine ve alın yazısına dayanır.

⁵ Calvin 1509-1564, İsa öğretilerinden yola çıkarak Lefevre ve Erasmus gibi İncil metninde açıkça bulunmayan her öğretiyi reddetme iddiası

⁶ Neoklasisizm (ing. Neo-Classicism). Antikite'ye öykünen bir tasarım ve tutum öngörmüştür. Bu antikite ilgisi, büyük ölçüde bu yıllarda beliren ve Herculaneum, Pompei ve Paesun kentlerinde yürütülen arkeolojik araştırmalarla da desteklenmiştir. Eylemin düşünsel temelleri ünlü Alman sanat tarihçisi Winckelmann tarafından atılmıştır. (Sözen vd. 1996:254)

⁷ Rönesans kelimesi ilk kez dini bir terim olarak kullanılmış. Yaşamını yitirmiş bir kişinin yeniden hayata gelmesine verilen isimdir. Rönesans. İtalyanca "Rinascita/Rinascimento", Fransızca "Rönesans" yani hepimizin aşına olduğu "Yeniden Doğuş" anlamına gelir. (www.tarihli-sanat.com)

doğuşu anlamına gelir. Antikiteye⁸ hayranlık duyan Neoklasisizm akımı öncüleri Barok ve Rokoko tarzlarının yapaylığına karşı tepki göstermiş ve kısa bir zaman içinde resim, heykel ve mimariyi de etkisi altına almıştır. Bu dönemde 16. ve 17. yüzyılın örnekleri model alınmış ve Avrupa sanatında bariz bir değişim fark edilmiştir. Karşıt görüş oluşturdukları Barok ve Rokoko akımlarının aşırı simgesel ve bezemelerine karşı tepki olarak doğan Neoklasisizm'in düşüncesi Barok öncesi dönemde sade ve saf olarak benimsedikleri sanat anlayışına dönmek olmuştur. Neoklasisizm sanatçılar için en önemli unsurlar form ve çizgi olmuştur. Işık etkileri ve renkler tamamıyla formun gücüne ve çizgiye bağlı olmuştur. Antik form anlayışı her zaman en önemli öğe halindedir. Klasik sanat düşüncesiyle canlanan Neoklasisizm ortamın uygunluğu açısından daha çok Fransa'da uygulama olanağı bulmuştur. Çünkü Fransız İhtilali sırasında hızla değişim ortamı oluşmuştur. Devrimde sanatçılar güncel olaylar dahil olmak üzere, gerçek yaratıcılıklarına seslenen ve dikkat çeken, istedikleri her temayı seçmekte kendilerini özgür hissetmişlerdir. Fransız Devrimi ile kesişen ve bir bakıma Napolyon döneminin sanat anlayışı olmuştur. Onlar için gerçek resim sanatçısı tarihi temaları farklı boyutlarda tuvallere aktaran kişiler olmuştur. Fransız Devriminde eşitlik ve özgürlük isteyen halk artık eğlenceli resimleri görmek istememiştir. Konunun ve ifadelerin gerçekçi bir anlatım unsuru olmasından yana olmuşlardır. Fransız Devrimi düşüncesi yeni sanat ilkesiyle sanat düşüncesinin basit düzeyde anlaşılır olmasını, insani imgeyi, ruh ihtişamını yüceltmesini ve yaşatmasını istemiştir. Yapılan sanat eserlerinde öncelikle açıklık olabilmesi için desene büyük önem verilmişti. Boya ve renk ikinci plana itilmiş ve eserin konusunu anlatan deseni daha çarpıcı bir biçime getirmek için kullanılmıştır. Harekette tuvalin öneli unsurlarından biri olmuştur. "Barok döneme kadar resimde dini konular baskınken Neoklasisizm çağında, bunun yerini mitoloji ve Antikçağ kaynaklı konular almıştır" (Honour akt. Özmutlu, 2013).

"Bu sanat ekolünde kahramanlık temalarının yerini antik tarih temaları aldı. Barok ve Rokoko'daki renk etkileşiminin ve baş döndürücü kompozisyonların yerini çizgiye, ışık-gölge tekniğine ve insan vücudunun klasik oranlarına dayalı sert kompozisyonlar aldı. Aynı zamanda uygulamalarda Rönesans resim tekniklerine dönüldü. Neoklasik ressamlar antik mimarinin, kostümün ve sanat eserlerinin titiz ve dikkatli yapılmış yorumuna erişebilmek için Raphaello, Correggio ve hatta Carraccis'in tarzına döndüler. Neoklasisizmle birlikte dizayn, ışık-gölge tekniği, klasik oranlar ve gerçekçi perspektif resmin temel öğeleri haline geldi".⁹

⁸ Antikite ya da Antik Çağ (İng. Antiquity). Yaklaşık olarak MÖ 6yy'la MS. 3. yy arasında kalan dönem. Bu dönem varlığını sürdürmüş tüm uygarlıklar için değil, Sadece Yunan ve Roma için kullanılır. (Sözen vd. 1996:23)

⁹ <https://diyablog.com>

Fransız İhtilali öncesinden başlayan bu durum, özellikle ihtilal ve takip eden Napolyon İmparatorluğu süresinde de artarak devam etmiş ve adeta Jacques Louis David'i bu sürecin tek ressamı haline getirmiştir (Bektaş, 1995:79). Neo Klasik dönemle resim alanında David'in Yunan dönemine karşı beslediği hayranlık resimlerinde değişimler meydana getirmiştir. David'in 1776 ve 1781 yılları arasında Roma'da kalmış ve yaptığı çalışmalarda Antik Yunan dönemine denk gelen küçük betimlemeler görülmeye başlanmıştır. Bu dönemden sonrada bu etki resimlerinde devam etmiştir. Sanatçının yaşadığı Fransa döneminin resimlerinde özellikle yiğitlik, özveri, ülke sevgisi gibi temalar ön plana çıkmıştır.

Fransız Devriminin Ortaya Çıkışı

5 Mayıs 1789' da ki Millet Meclisinin toplantısı Fransa' da ki eski rejimin toplumsal çelişkilerini ve tüm siyasal açığı ortaya çıkarmıştır. Herkes farklı bir beklenti içine girmiştir. Aristokrasi ve ruhban sınıfı halkın arzularını engellemek hissindeyken, kral kendisinin ve ülkenin ekonomik sorunlarını çözme derdine düşmüştür. Halk Meclisi Tiers Etats'nın¹⁰ memur, meslek sahibi ve tüccar kısmı ise toplantıyı, reform ve şikayet taleplerini dile getirebilecekleri bir ortam olarak görmüşlerdir. Bu birbirinden farklı beklentiler, bir dizi siyasal krizlere yol açmıştır. Etats – Generaux'da (Millet meclisi) oy verme biçimi üzerine çıkan kavgaların ardından, Tiers Etats halkın çoğunluğunu temsil ettiğini söyleyerek, 1789 Haziranında kendi kendini Ulusal Meclis ilan etmiştir. Temmuz ayına gelindiğinde ise Ulusal Kurucu Meclis olarak adını değiştirerek anayasayı farklılaştırmaya girişen Tiers Etats İngiltere' deki gibi bir meşrutî krallık¹¹ istemiştir. Paris halkı Kurucu Meclisi dağıtmaya kalkışan krala karşı 14 Temmuz'da ayaklanarak Bastille'i ele geçirmiştir Bu olaylar sonucu derebeylik sistemi kaldırıldı ve soyluların çoğu Fransa dışına kaçmıştır. İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi 28 Ağustos 1789' da ilan edilmiştir. Satışa çıkarılan kilise malları millileştirilmiş ve iki yıl çalışarak yeni bir anayasa hazırlayan Kurucu Meclis, Fransa meşrutî krallık rejimini 14 Eylül 1791' de kabul etmiştir. Kurucu Meclis dağılmış ve yerine yeni bir meclis seçilmiştir. Yasama Meclisi adını alan bu birim 1 Ekim 1791' de ilk defa toplanmış, Fransa' da cumhuriyet Eylül 1792' de ilan edilmiş ve XVI. Louis Ocak 1793' te idam edilmiştir. Fransa Terör Dönemine, iç savaşa ve komşularıyla savaflara girmek zorunda kalmıştır. Yine bu dönemde, bütün Avrupa' da devrimci düşünceler yayılmış, 1795' te kabul

¹⁰ Tiers – état, yapı itibariyle çok çeşitlilik içeren bir kavramdır. Soylular ve ruhban sınıfı dışındaki halk katmanının karşılığı. (<https://eksisozluk.com>)

¹¹ Meşrutî Krallık: Siyasal iktidarın kral ile, seçimle kurulmuş meclisin elinde bulunduğu yönetim biçimi. (www.hukukmedeniyeti.org)

edilen yeni anayasa ile son bulan Terör Dönemi son bulup yerine Direktuvar¹² rejimine geçilmiştir.

Jacques Louis David ve Siyasetteki Önemi

Görsel 2. Jacques Louis David, " Jacques Louis David Otoportresi", 1794, 81 cm x 64 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, Louvre Müzesi, Paris-Fransa, (<https://bit.ly/2A1huVC>)

30 Ağustos 1748’de doğan Jacques Louis David, Neoklasisizm akımıyla, 1780’lerde Rokoko tarzında, Venedik renkleriyle yaptığı tarihsel resimleriyle tanınmış, Fransız sanatının 19. yüzyıldaki temsilcisi olmuştu. Yakın dostu ve Fransız Devrimi’nin liderlerinden, hukukçu ve politikacı Maximilien François Marie Isidore de Robespierre (1758 - 1794) ile, Fransız Devrimi’nin aktif bir destekçisi olmuş, Robespierre’in devrilmesi sonucu hapse girmiştir¹³. Hapiste oto portresini yapmıştır. Kendini olduğundan çok daha genç resmetmiştir (Görsel 2).

“David, 1776-1781 yılları arasında Roma’da kalmış, Roma antik sanatını, Roma’da bulunan Fransız Akademisi’ni ve Mengs’i inceleme fırsatı elde etmiştir. Fransa’ya döndüğünde ise Neo-klasik üslubun hem kurucusu hem de en büyük temsilcisi olmuştur. Eserlerinde Antik Yunan sanatının desen geleneğini, Raffaello’nun figür yorumu,

¹² Direktuvar: Fransız Devrimi’nden sonra meydana gelen yönetim şekli olup Yaşlılar Meclisi ve 500’ler diye iki kısımdan ayrılmıştır. Yaşlılar meclisinde yasama yetkisi verilmemişti.1975’ten Napoleon Bonaparte’nin 1799’daki hükümet darbesine kadar uygulanan yönetim biçimi.

¹³ <http://lcivelekoglu.blogspot.com>

Correggio ve Tiziano'ya ait renkçi bir anlatımı birleştirerek kendine özgü bir yeni bir anlatım dili geliştirmiştir. Akademik anlamda resim savunucusu olan David'in uslubu, Fransa'da vuku bulan olaylar ile paralellik gösterip bir bütünlük sergilemeye başlar. Bu dönemde sanatın kişiliği ve sanatı ile dönemin politik hayatına dair yansımaları resmeder. Ayrıca sanatçının hayatında önceleri yer edinmiş olan özgürlük, vatanseverlik, kahramanlık duygusu ve ahlak değerleri konuları ve 1789 öncesi sosyal-toplum çalkantıları sürecinde önemli yapıtlar vermiştir. Daha sonraları pek çok ulusal zafere damgasını vuran, dönemin kahramanı Napolyon'un savunucusu ve destekçisi olarak her fırsatta onu ve yaptıklarını yücelten imparatorluk ressamı olmuştur. Kahramanlık duygularının yerini, Napolyon'u yüceltme çabalarının aldığı duru ve yalın anlatım özellikleri; imparatorun görkemi vurgulayan süslemeci bir anlayışa dönüşmüştür. Akademik anlayışı savunmasına rağmen bu dönem resimleri, duygusal ve romantik etkilerden uzak kalmadığını gösterir (Şentürk, 2012:199-200).”

Neoklasisizm akımının öncü ressamı Fransız Jacques Louis David Paris'te 1748 yılında doğmuştur. Bir düelloda babasının vefatı neticesinde 9 yaşında müteahhit amcalarının yanında yetiştirilmiştir. Çok küçük yaşlarda resim sanatına karşı ilgili olmuştur. Fransız ressam François Boucher'le tanışmış ve resim yapmaya yönelmiştir. 1766 yılında Krallık Akademisinde okumuş ve Roma ödülünü kazanmıştır. Roma sanatıyla ilgilenmiş ve Neoklasisizimin etkisi altında kalmış ve Venedik renklerine önem vermiştir.

“Neo-Klasisizm, Antik Çağ'a yöneliş, İtalya'da Pompei ve Herculaneum gibi Eski Roma kentlerinin keşfedilmesinin ve Winckelmann, James Stuart, Nicholas Revett gibi Antik Sanat yanlısı yazar ve arkeologların büyük katkısı o andırdığı ilgi ile başlamıştır. Bu ilginin genişlemesinde Winckelmann, James Stuart olmuştur. Goethe'de yazılarıyla bu yöneliş etkilemiştir. Ancak Neo-Klasisizmin en büyük iki adı, her ikisi de Fransız olan ressam David ile heykeltarı Canova'dır. David sonuna kadar bu hareketin önderi olarak kalmıştır (Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi, 1983:1660-1661).”

‘Vebalılara yardım eden Aziz Rocco’ tablosunda Michelangelo ve Correggio'ya duyduğu hayranlığın yansımaları görülmekte olup Caracci'ler, Domenichino, Reni ve Raffaello gibi birçok sanatçıyı araştırmış, antik heykellerden desenler çalışmıştır. NeoKlasisizm tarzında yaptığı ilk eser ‘Belisarios’un bir asker tarafından tanınması’ adlı eseri olmuştur. Krallık Resim ve Heykel Akademisine 1784 yılında kabul edildikten sonra birçok ressamla bir arada olma fırsatı bulmuştur. Akademinin devrimci anlayışı çok eskilere dayanmaktadır. Bu okulun devrimci anlayışı bir önceki kuşak ressamlarının eserlerini tahribe kadar gidiyordu. Son direnişleri de kırmak için bir bildiri yazmayı düşünen David; yeniden Roma'ya gitti, orada “Horatioların Yemini” adlı tablosunu yaptı¹⁴ (Görsel 3).

¹⁴ www.istanbulsanatevi.com

Görsel 3. Jacques Louis David, "Horatioların Yemini", 1784, 330 cm x 425 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, Louvre Müzesi, Paris-Fransa, (<https://bit.ly/2A1huVC>)

“Kuşkusuz Jacques Louis David eserlerinde, yaşadığı dönemi ironik bir biçimde aktarmaya çalışır. ‘Horatii Kardeşlerin Yemini’ sanat tarihinde büyük başarı kazanmış olan yapılardan biridir. David bu tablosunu İtalya’daki atölyesinde sergilediği zaman, yapıtın ilerde zafer kazanacağı belli olmuştu. Ziyarete gelenler resme adeta hayran kalmışlardı. Parisliler bu yapıtı ilk kez 1785 Salon’unda görmüşler ve burada da övgüler devam etmişti. ‘Horatii Kardeşlerin Yemini’ yüzyılın en güzel resmi olarak tanımlanmış ve David’in bu başarısı, devrimci niteliğe sahip bir başkaldırı olarak kabul edilmişti. Yapıt o günkü dünya için klasik, ideal, gerçekleştirilebilen, en atak ve ilerici atılım olarak görülmüştür. Tablonun düzeninde sadece birkaç kişi vardır. Abartılı Rokoko sanatının süslemelerine yer verilmemiştir (Hauser, 1995:134-135).”

Jacques Louis David modelin özelliğini yansıtan birçok portre çalışması da yapmış aynı zamanda dönemin görünürlüğü en doğru biçimde vermeye çalışmıştır. Jacques Louis David siyasetle yakından ilgilenmiştir¹⁵. Dönemin kralının öldürülmesi ve Akademinin de kapatılmasıyla Jakoben¹⁶ kulübüne üye olmuştur. Güzel sanatlar Genel Müdürlüğünde Göreve yapması istenen sanatçı dönemin birçok şenliğini de -En Üstün Varlık ve Kardeşlik Canlanma- yönetmiştir.

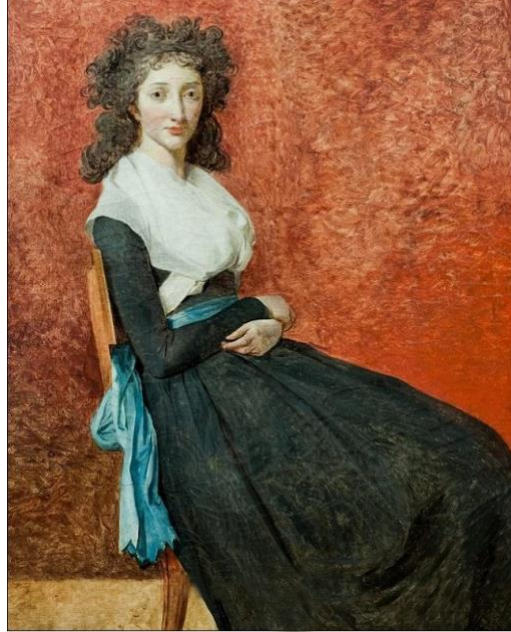
“Fransız İhtilalcileri kendilerini yeniden doğmuş Yunanlılar ve Romalılar olarak düşünmekten hoşlanıyorlardı ve mimarlıkta olduğu gibi resim alanında da Roma ihtişamı

¹⁵ İhtilalin parlamenter yönetimi sırasında atölyesinde tam bir diktatör idi. Ve kendi fikirlerini şu sözleriyle iyice yansıtır: “Antikite’yi etüd ederek, ahlaki olduğu kadar edebiyatı ve sanatı da yeniden yaratmak”. (Turani, 1979:432)

¹⁶ Jakoben, halka karşı halk adına devrimci girişimlerde bulunan kimse, seçkin azınlık devrimcisi, devrimci demokrat, tepeden inmece, dayatmacı. (www.haberturk.com)

denilen bu beğeniye yansıtıldı. Bu Neo-Klasik üslubun en önde gelen sanatçısı, ressam Jacques Louis David'di. David, ihtilal hükümetinin resmi sanatçısıydı. Kendini Yüksek Rahip tayin eden Robespierre'in yönettiği, 'En Üstün Varlık Bayramı' adı verilen şenlik gibi göz alıcı propaganda gösterileri için, giysiler ve dekorlar tasarladı. Bu insanlar kendilerini kahramanlık çağında yaşıyor sayıyorlar ve yaşadıkları olayların, Yunan ve Roma tarihindeki olaylar kadar, ressamların dikkatini çekmeye değer olduğunu düşünüyorlardı (Gombrich, 1997/2002: 485)."

Fransız devriminde aktif rol oynayan ve Fransa da bir yıl hapis yatan Jakoben Partisi üyesi ve yakın dostu gazeteci Jean-Paul Marat'ın öldürülmesi üzerine "Marat'ın Ölümü" adlı tablosunu resmetmiştir. İhtilalci arkadaşının cenaze töreninin de kendisi düzenlemiştir. Marat'ın Ölümü, kana susamış bir fanatiği trajik bir şekilde devrim şehidi olmuş bir kahramana dönüştürme girişimidir¹⁷.

Görsel 4. Jacques Louis David, " Madam Charles-Louis Trudaine", 1791-1792, 130 cm x 98 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, Louvre Müzesi, Paris – Fransa, (<https://bit.ly/2A1huVC>)

"Madam Charles-Louis Trudaine"¹⁸ adlı çalışmasında (Görsel 4) modellik yapan kadında kısa bir süre sonra giyotinde idam edilmiştir. Dönemin Kurucu Meclisi David'e

¹⁷ www.istanbulsanatevi.com

¹⁸ Madam Charles-Louis Trudaine: Düz saç stili ve elbisesi Devrimci döneme özgü olan bu genç kadın, liberal "haute burjuvaziye" mensup olan Charles-Louis Trudaine'nin karısıydı. Tuval, özellikle kırmızı arka planda, kuvvetli tókezleme alanlarını gösterir. Günümüzün izleyicilerinin çekici

“Jeu de Paume Yemini” adını taşıyacak çalışmasının siparişini vermiştir. Bu çalışmada poz verecek kişilerinde birçoğu kuşkulu kişiler olduklarından çalışma yarıda kalmıştır. (1794, Louvre) İhtilalci Robespierre’in dostu olduğundan onun düşüşünde ilkin Fernes Konağına sonra Luxembourg Sarayına hapsedildi. Burada penceresinden Luxembourg Bahçesinden Görünüş adlı tablosunu yapmıştır¹⁹.

“Robespierre Fransız ihtilalinin önde gelen isimlerindendi. Hukuk okumuştı. Jean Jacques Rousseau’dan eğitim almıştı. Avukat olarak göreve başladıktan sonra Jakoben kulübüne üye olmuştu. Demokrasi fikrinin savunucusu olarak kısa sürede etrafında halkın desteğini almaya başladı. Katıksız bir cumhuriyetçiydi. Yeni Fransa’da kralın yerinin olmadığını düşünüyordu. Robespierre’in iktidarı ele geçirmesinden sonra ihtilalin getirdiği, demokrasi, özgürlük, adalet gibi kavramlar yerini diktatörlüğe ve teröre bıraktı. Robespierre kendinden olmayan herkese savaş açmıştı²⁰”

Hapisten çıkan ve siyasi olaylardan dolayı tekrar hapse giren David 1795 yılında beraat etmiş ve affedilmiştir. Siyasetten uzak kalmak istemiştir. Ama bu çok uzun sürmemiştir. Fransız Enstitüsüne üye olarak katılmıştır. 1797’de Bonaparte’ın Direktuar kabul törenine katılmış ve kumandanın portresini yapmıştır. David kumandanı çok etkilenmiş ve “Kahraman Bonaparte” diye coşkusunu dile getirmiştir. Gücünü arttıran Napolyon’un katıra binmiş halini şaha kalkan bir atın üzerinde bacaklarını ayırmış otururken sahnelediği tiyatral bir sahnede sergilemiştir (Bonaparte Crossing the St. Bernard Pass / Bonaparte St. Bernard Geçidini Geçiyor, 1800). Daha sonrasında “Napolyon’un Taç Giyme Töreni”ni resmetmiştir. (Görsel 5)

Görsel 5. Jacques Louis David, "Napolyon'un Taç Giyme Töreni ", 1805-1807, 629 cm x 979 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, Lauvre Müzesi, Paris-Fransa, (<https://bit.ly/2A1huVC>)

bulduğu kanvasın bitmemiş hali, Trudaine ve David arasındaki Terörle ilgili tartışmalardan kaynaklanıyor. (<https://www.louvre.fr>)

¹⁹ www.istanbulsanatevi.com

²⁰ www.dunyabulteni.net

Bu tablo David için doruk noktası olmuştur. Fakat Napolyon'un Rusya'ya saldırması ve 600 bin askerden sadece 200 bininin geri dönmesi, düşmanların daha kolay saldırmasına neden olmuştur. Napolyon'un yenilgiye uğramasıyla siyasi hayatı bir kere daha sekteye uğramıştır. Napolyon yanlısı David, bu yenilgide çok görünmemeye çalışmıştır. Oysa Napolyon sürgünden kaçmış, askerlerini yeniden toplamış ve Paris'e zaferle dönmüştür. David yeniden hürmetlerini sunmaya çalışmıştır. Waterloo Muharebesi sabık imparatoru kalıcı bir sürgüne çekilmeye zorlanmıştır. Bourbonlar bir kez daha dönmüş ve David Paris'e kaçmıştır (Lunday, 2012:82). Jacques Louis David büyük kompozisyonlu resimler yapmaya başlamıştır. İki farklı görüşte olan Fransız halkına anlayış dersi vermek istercesine çalışmalar yapmıştır. David yaptığı eserlerinin konularını halka anlatmak istediklerini betimlencesine resmetmiştir. "Farklı kişilerden kendisine gelen tablo siparişlerini yerine getirmeye çabalayan David, devlete karşı gelenleri sınır dışı eden kanunun çıkmasından sonra Belçika'ya iltica etti. Resim çalışmalarına orada devam eden Louis David, bir kaza neticesinde 1825' de Brüksel'de öldü. Çok sayıda izleyiciye sahip liberal usta bir ressamdı."²¹

"Yeni kurulan İmparatorluk David'i yeniden devletin resmi sanatçısı kabul etti. Hareketli ve coşkun bir eser olan Napolyon'un at üstünde portresini, (Napolyon Saint Bernard dağında) ve ölmez eserleri arasında yer alan portrelerini yaptı. Eugene Delacroix'nin kız kardeşi Madam de Verninac; Madame Recamier (1800 Louvre) İhtilalci Gerard ve ailesi (Mans Müzesi) Papa Pius ve VII Napolyon ressama 4 büyük kompozisyon ısmarladı. Taç giyme; Kartal Nişanının Dağıtımını(1810 Versailles Müzesi) İmparatorun Papalık Makamına yükselmesi ve Belediye Sarayına geliş (Louvre Müzesinde bir desen). Bu siparişlerin ancak ikisini gerçekleştirdi. 1814'te David 14 yıldan beri çalıştığı Leonidas Termopylai'de adlı büyük tablosunu atölyesinde sergiledi."²²

Jean Paul Marat ve Suikast

Jean-Paul Marat 1743 yılında doğmuş Fransız politikacı, bilim adamı, doktor ve gazetecidir. Marat 1770'lerde İngiltere de çok bilinen bir doktorluk yapmış ve bilimsel, felsefi konularda kitaplar yayınlamıştır.1777 yılında Fransa'ya gelen Marat, Komuta d'Artois'in şahsi muhafızlarına doktor olarak geçiş yapmıştır. Çok sayıda makale yazmış, elektrik hakkındaki makalesi ona Kraliyet Akademisi onuru getirmiştir.1783'te tıbbi görevinden istifa etmiştir. Radikal kararlarıyla bilinen Marat Jakoben kulübü üyeleri arasında yer almıştır. Fakir halkın insan hakları söylemini üzerinde çok fikir

²¹ <http://maksivizyon.blogspot.com>

²² www.istanbulsanatevi.com

beyan etmiştir. 1789'un ilk haftalarında - Fransız Devrimi - Marat onun broşürünü yayınladı *Offrande à la patrie* (“*Ülkemize Sunuyoruz*”), hâlâ monarşinin Fransa'nın sorunlarını çözebileceğine inandığını belirtti. Ancak birkaç ay sonra yayınlanan bir ekte, kralın esas olarak kendi mali sorunları ile ilgilendiğini ve halkın ihtiyaçlarını ihmal ettiğini belirtti; Aynı zamanda Marat, İngiliz hükümet sistemini Fransa için bir model olarak önerenlere saldırdı (Vidalenc, J. 1998). Çıkardığı gazetede de –L’ami du peuple²³- keskin dilini ve savaşçı kişiliğini yansıtmıştır. El ilanlarında, kitaplarında ve gazetelerinde cumhuriyetin kurulmasını destekler yazılar yazmıştır. Jironden²⁴ partisi mensupları monarşinin yok olmasını isteseler de cumhuriyetçi anlayışı da kabul etmemişlerdir. Marat sorunlara çözüm üretmeye çalışan bir gazeteci olmuş ve bu tutumu Jironden Partisinin önemli derecede tepkisine neden olmuştur. Bu nedenle Jironden Partisi üyeleri tarafından Terörle suçlanmış ve 1793'te Devrim mahkemesine çıkarılmıştır. Ertesi gün halk tarafından gördüğü yoğun ilgi sayesinde mahkemeden beraat etmiştir. Bu beraattan sonra halkın omuzlarında “100.000 kişinin kellesi kesilecek” türünden bir söylemde bulunarak şiddet yanlısı olduğu açıkça belli eder²⁵. Yargılamanın ardından halk tarafından defne tacı giydirilmiş, bir tahtanın üzerine oturtularak omuzlarda taşınmıştır. Marat 100.000 kişinin kellesini istediğini bağıra bağıra söylemiştir. Bu olay ardından Jakoben kulübü gücünü daha da arttırmış ve Jironden İktidarı ise derin bir anlaşmazlık içine düşmüştür. Bu döngü içerisinde iki partinin de arasındaki anlaşmazlığın ülkeyi teröre sürüklemesini önlemek için Jironden yanlısı Normandiya'lı Marie Anne Charlotte Corday isimli bir bayan tarafından bıçaklanarak öldürülmüştür. 13 Temmuz 1793 tarihinde Marat'ın evine gelerek elinde Caen'de bulunan devrime karşı olanların isim listelerinin olduğunu söyleyen 24 yaşındaki Marie Anne Charlotte Corday, Marat'la kısa süren bir görüşme yapmış ve kendisine teşekkür ettikten sonra hainlerin bir hafta sonra idam edileceğini söylemiştir. Konuşmasının ardından mutfaktan bir bıçak alarak bıçağı Marat'ın göğsüne batırarak atardamarını kesmiştir. Marat ağır yarasına rağmen eşine seslenmiş fakat sesini eşine duyuramamıştır. Oysa eşi bu görüşmeyi başından beri onaylamamıştı. 50 yaşında olan Marat kısa sürede yoğun kanama sonucu küvetin içerisinde vefat etmiştir. Corday cesedin başında beklemiş kaçmamıştır. Corday'ın asıl amacı barışı istemesidir ve Marat onun için çok şiddet yanlısı bir kişilik niteliğindedir.

“Yargıdan beraat ettiğinde halkın omuzlarında “100.000 kişinin kellesi kesilecek” türünden bir kelam eden ve bu yaklaşımıyla şiddete olan eğilimini açıkça ilan eden **Marat**, barış

²³ **L'Ami du Peuple** (“Halkın Arkadaşı”) gazetesinin editörü Marat. (www.britannica.com)

²⁴ Jironden, isimlerini Bordeaux kentini de içine alan "Gironde" bölgesinden almış, Fransız İhtilali esnasında mecliste burjuvazinin sesi olarak algılanmış, Kral'a yakın bir gruptu. Her ne kadar kurulduğu zamanda parti diye bir kavram olmasa da en az bir parti kadar organize bir örgüttü. (http://wikipedia.org)

²⁵ www.tarihli-sanat.com

yanlılarını kendine düşman ederek aslında onların da içlerindeki şiddeti körüklemiş oldu. Lakin bu şiddet, **Marat**'ın şahsıydı. 1793 senesinde **Marat**, su dolu küvetinde ve hemen yanındaki masasında çalışırken özel izinle görüşmeye gelen *Charlotte Corday* tarafından bir bıçak darbesiyle öldürüldü. Giyotin cezasına çarptırılan *Corday*, işlediği cinayet için "*Ben, 100.000 kişinin kellesini kurtarmak için 1 kişiyi öldürdüm*" dedi.²⁶

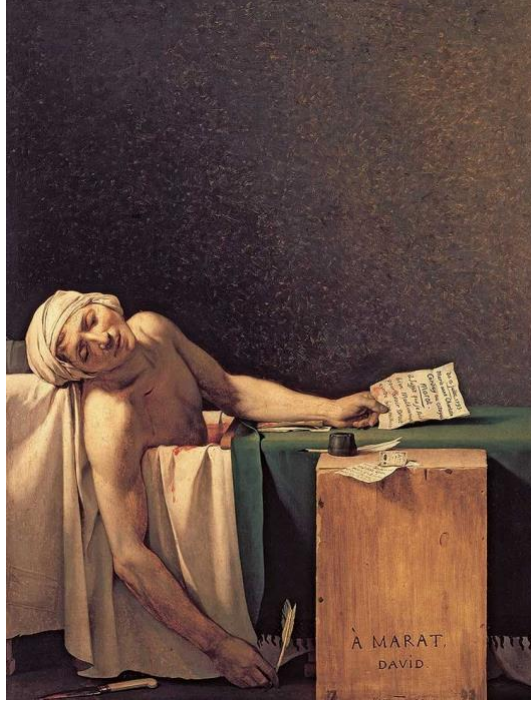
Cinayetin 4 gün sonrasında giyotinde çıkarıldığı mahkemede idam edilmiştir. 100.000 kişinin kellesini kurtarmak için 1 kişiyi öldürdüğünü savunmuştur. Marat suçlandığı zamanlarda kralın askerlerinden kaçmak için kanalizasyonlarda saklanması onu ciddi bir deri hastalığına itmiştir ve bu nedenle sürekli kaşınmıştır. Geçici çözümler bulan Marat sıcak su dolu küvetinde neredeyse bütün vaktini geçirmiş ve bu da onun azda olsa rahat nefes almasını sağlamıştır. Aynı zamanda kafasına da kafa derisi rahatlaması için sirkeli bir türban geçirmiş, bu sağlık sebepleri onun ofisini banyoda kurmasına neden olmuştur. Bu küvette idam olacakların ve şüpheli kimselerin adını yazmıştır.

"Cenaze töreni 16 Temmuz Salı günü öğleden sonra saat beş civarında gerçekleşti. Bu duruma layık olan törenin ihtişamını yapmak için hiçbir masraftan kaçınılmadı. Ressam David, obezlerin mareşaliydi. Tabut muhteşem bir yatak üzerine oturtulmuş, bu da yine kalabalığın yüksek bir yükseklikte yükselen görkemli bir kulaç üzerine yerleştirilmiş ve basamaklarla yaklaşmıştır. Bir düzine erkek tarafından desteklenmiş ve ellerinde beyaz ve dallanma kolları taşıyan çocuk grupları ile çevrilmiştir. Daha sonra Sözleşme geldi, sonra Ulusal Otorite temsilcileri, daha sonra Komün, daha sonra "vatansever" kulüpler, arkaya getirirken, büyüklüğünden Paris'in tüm nüfusu için kolayca alınabilecek bir toplantı izledi. Marat'ın evinden başlayarak, bildiğimiz gibi cenaze töreni, kesişme yerine oldukça yakındı - Kablolü Kulübünün Kulübü - uzun bir yoldan saptı. Rue des Cordeliers'den ayrılırken, Rue de Thionville (Dauphine) boyunca, Pont Neuf boyunca, Quay de la Ferraille boyunca, Pont-au-Changes boyunca geçerek, Théâtre Français (Odeon) tarafından geri dönüp, daha sonra kendini ele geçirir. Kordonlara. Kortej vatansever havayı zikrederken, her beş dakikada Pont Neuftan bir topçu salvo ateşlendi.²⁷

²⁶ <https://resimbiterken.wordpress.com>

²⁷ www.marxists.org

“Marat’ın Ölümü” Tablosu

Görsel 6. Jacques Louis David, " Marat'ın Ölümü ", 1793, 165 cm x 128 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, Belçika Güzel Sanatlar Kraliyet Müzeleri, Brüksel, Belçika, (<https://www.fine-arts-museum.be/en>)

13 Temmuz günü Marat'ın evindeki küvetinde öldürülmesi, Ressam dostu David Tarafından çok acı karşılanmıştır. Bir gün Önce Marat'ı ziyarete giden Fransız ressam, arkadaşının öldürüldüğü anı betimleyen bir çalışma yaptı. Resmin teması ürkütücü olsa da, David resmini Neoklasik tarzda naif ve yumuşak ifadeler kullanarak resmetmiştir. ‘Marat’ın Ölümü’ (Görsel 6) tablosu 165x128cm boyutunda, yağlıboya çalışılarak yapılmıştır ve şu anda Belçika Kraliyet Güzel Sanatlar Müzesinde sergilenmektedir. Eserde korkutucu olan yerdeki bıçak ve Marat’ın Göğsündeki bıçak izidir. Marat’ın ölüm ifadesinde hüznü vermiş ve hastalıklı vücuduna hiç değinmemiştir.

“David, Marat'ı cinayetten bir gün önce ziyaret etmişti. Bu olaydan oldukça etkilenen sanatçı, hemen tabloyu yapmaya başlar. Lakin David, dostunu idealize ederek çizer. Öyle ki, Marat'ın tasvir edildiği pozisyon bir [Orta Çağ](#) heykelini andırıyor. Üstelik onun vücudunda bıçak yarasından başka, derisindeki sorunlar dahil hiçbir kusur gözüküyor. Sanatçı, dostunu adeta bir kahraman olarak takdim etmeye çalışıyor.²⁸”

²⁸ <http://www.wikizero.net>

Eser, Marat'ın ölüm anını yani bıçaklandıktan sonraki zaman dilimini yansıtmıştır. Fransız Devrimi'nin bir simgesi haline getirmeye çalışılan tablo, Marat'ı halkın kahramanı ve bir şehit gibi göstermektedir. Tabloda sanki bir ceset değil de bir yüce kişilik betimlenmiş gibidir. Saldırgan kadın ona bir dilekçe vermiş ve onu tam dilekçeyi imzalarken öldürmüştür. Durum ağırbaşlı ve saygın bir resim için pek uygun görünmüyor ama David, polis kayıtlarında ki ayrıntılara sadık kalarak, o anı bir kahramanlık sahnesi haline getirmeyi başarmış görünüyordu (Gombrich, 1997/2002: 485).

“Sanatçı sahneyi kurgulamadan önce tavrını belirlemiş, kendine has dingin ve etkili sunumuyla Marat'ın ölümünü betimlemiştir. Bütün kompozisyon birbirini tekrar eden belirgin formlarla, belirli bir simetri içerisinde (yatay ve dikeye dayalı: figürün yatay hareketlerine karşılık tuvalin dikey duruşu, figürün kolunun dikey hareketine karşı küvetin yatay duruşu...) ve ağırbaşlı ele alınmış. Figürün pozu sanki bir tiyatro oyuncusunun sahne içerisinde, bir yerde ölmüş halini hatırlatır vaziyettedir. Marat ölmüş ve gözleri kapalı olmasına rağmen yüzü izleyiciye bakar vaziyette ve yaşadığı dramı izleyiciye kendisi anlatır gibi resmedilmiştir. Bu durum sık kullanılan bir resmetme biçimi değildir. Genelde bakışlar izleyiciden kaçınılır. Ancak sorgulanmak ve izleyiciye sorgulatılmak istenilen bir olgu söz konusu olduğunda kullanılan bir yöntemdir. (Tetikçi, 2017:189-190)”

Eserde ön planda olan Marat, büyük banyosunda süslemeden uzak ve tiyatral sahne kurgusunda sahnesini boş bırakmıştır. Baş tarafına vuran ışık süzmeleri başının eğimini daha net göstermektedir. Çarmıhtan indirilen İsa'nın tebessümünü taşır nitelikte bir gülümseme ve acı suratındaki ifadede anlaşılmaktadır. David Sahnesinde suikast değil de bir şehitlik makamı betimlemiştir. Sağ kolu biraz dışarı sarkmış, Corday'ın kullandığı kanlı suç aleti bıçak yerde eline çok yakın durmuş ve tüyden kalemi de elinden düşmüştür. Bu sahnede bir gazetecinin silahının kalem olduğunu ve bir katilinkinin ki ise bıçaktır demek ister biçimdedir.

“Marat'ın sol elinde aslında gerçekte hiç var olmamış bir mektup görülmekte, bu mektup suikastçisinden kendisine yazılmıştır: “13 Temmuz 1793. Marieanne Charlotte Corday'dan yurttaş Marat'a. Mutsuz olduğum için sizin kaderinizi tayin etmeye hakkım var.” Dahası, yine gerçekte hiç var olmamış başka bir mektup, bu sefer küçük bir masa gibi kullandığı sandığın üzerinde. Bu mektupta idam edilecek kişilerin listesi yerine “vatan” için hayatını feda etmiş bir adamın geride beş çocuğuyla kalan karısına verilmek üzere bir miktar para gönderilmesini istemektedir.²⁹”

David, Maratı bıçaklandığı su dolu banyo küvetinin içinde yazıları, çalışma masası ve yazı takımlarıyla resmetmiştir. Yazı tahtasının üst kısmında kalan elinde Katilinin eve girmek için kullandığı kan sıçramış kâğıt durmaktaydı. Bu notta “Benim büyük umutsuzluğum, sizin hayırseverliğinize ulaşmama vesile olacaktır” yazmaktadır. Öte yandan Marat'ın yazı masasının üzerinde ve bitiremediği notta ise “Bu çek, kocası bu

²⁹ www.istanbulsanatevi.com

ülkeyi savunurken ölmüş beş çocuk annesi kadına verilecektir.” yazmaktadır. Bu da tiyatral sahnenin bir başka kurgusu olmuştur. Eserde Marat beyaz çarşaflar içerisinde ve küvette cansız yatmaktadır. Beyaz türbanla sarılmış başı küvetin yan tarafına dayandırılmıştır. Çalışma masası ve yeşil örtüsü küvetin önünde durmaktadır. Sol elinde tuttuğu Corday’ın kanlı not kâğıdı durmaktadır. Ahşap mobilyada diğer kâğıt durmakta ve ressamın kendisinin ve ölen kişinin adı yazmaktadır. En alt kışında ise ayrı yazılmış, Marat’ın devriminin 2. Yılıni gösteren “L’an Deux” yazısı kazanmıştır. Eserde Marat’ın katiline yer verilmemiştir. Tablonun Dikey düzlemindeki geniş yer kaplayan fon sonsuzluğu çağırıştır niteliktedir. David’in bu eserinde sarsıcı güzellik inkâr edilemeyecek kadar muhteşem görünmektedir. İhtilalin önde gelen önderlerinden biri olan Marat’ın öldürülmesi yoluyla ihtilale karşı çıkan Kralcılar ve diğer guruplara karşı sanat yoluyla bir tepki olarak ele alınan eser, gerçekçi ve çarpıcı tarzıyla özellikle seyirciler üzerindeki tesiri ve intikam duygusunu şekillendirmeye yöneliktir. (Bektaş, 1995:79)

Sonuç

Sonuç olarak bu günün sanatının temel sorunsallarından biri olan günlük yaşam, politika ve sanat ilişkisinin David’in eserlerinde de başarılı bir şekilde gerçekleştirildiği söylenebilir. Aşırı süslü tavrıyla Rokoko döneminden hemen sonra gelen sade güzelliği ve gerçekliği yeniden resmetmeye yönelen Neoklasisist tavrı David’in eserleriyle anlam bulmuştur. David’in (ve dolayısıyla Neoklasistlerin) demokrasinin yükselişini simgelerken, önceki dönem olan Rokoko da Fransız Devrimiyle yıkılan Aristokrasinin bir temsilcisi olarak görülebilir.

David sanatına yön veren temel etkileri gerçek yaşamdan almıştır. Dönem açısından bakıldığında sanatçının yaşadığı dönem oldukça ağır ve çalkantılı bir dönem olmuştur. Sanatçının ülkesinde yeni bir oluşum sürecine gidilmiştir. Belki de bu süreç toplumun çok hızlı bir büyüme gösterdiğini kanıtlar niteliktedir. Büyümeye öncülük eden aydınların ve sanatçıların rolü yadırganamaz niteliktedir. Eserlere yansıyan konuyu anlamak ve anlamlandırmak, sanatçının sanat eseriyle arasındaki bağı aydınlatmak ve sanat izleyicisine nasıl yansıdığını anlamak açısından sanatçının içinde olduğu zamanın aurası içinde şekillenen olguları temel almak gerekmektedir. Jacques Louis David, Fransa’nın ve Batı sanatının gelişmesine büyük katkı sağlamış, devrimle eş zamanlı sanat eserlerinin öğretici bir anlayışa sahip olması gerektiğini savunmuştur. Eserlerinde çoğunlukla doğrudan ifade ve çarpıcı etkiyi ön planda tutmuştur. Neoklasisizm akımının öncüsü David, çalışmalarında en çok dikkat çeken özelliği tarihsel temaların ağırlıklı konu ettiği tuvallerinde ideal gerçeklik düşüncesini aktarmış olmasıdır. Asıl amacı da döneminin erdemini eserlerine yansıtmaktır. Nitekim ilgili dönemin siyasi

olayları da çalışmaya yön vermiştir ve halkı büyük ölçüde etkilemiştir. David, eserini ilk defa 1793 senesinde Louvra’da sergilemiştir. Kasım ayında da Milli Cumhuriyet Sergisine verilmişti. David Sergide eserinin sadelik ve özgürlükçü yanından bahsetmiş ve şehitliğin sonsuza kadar sürecek bir olgu olduğunu savunmuştur. Nitekim Bu eser David’in ölümsüz bir eseri olmuştur. Fransa’ya dönmesi için imkân tanınan David, kralın özür dilerse gelebilir yanıtını reddetmiştir. ‘Bana geri dönmek için yapmam gereken şeylerden bir daha asla söz etmeyin. Hiçbir şey yapmam gerekmiyor; ülkem için yapmam gerekenleri, yaptım zaten’ demiştir. David, ölümünün ardından “Marat’ın Ölümü” adlı tablosu bir kenara terkedilmiş ve tam 20 yıl sonra sanat eleştirmenlerinin aracılığı ile yeniden gün yüzüne çıkarılmıştır. Yeni kültürel gerçekler neticesinde oluşan bu yeni kültürlenme, yaşanmış tarihsel dönemin değişerek tanınmasına sebep olmuştur.

Kaynakça

Adam, A. (2015). *Toplumsal ve Sosyal içerikli olayların sanatçı tarafından algılanışı ve sanat eserlerine yansımaları* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi/Resim-iş Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Ankara

Bektaş, E. (1995). *Avrupa Sanatına Giriş*. İstanbul: Engin

Gombrich, E.H. (2002). *Sanatın Öyküsü. E. Erduran ve Ö. Erduran (Çev.)*. (3. Baskı) İstanbul: Remzi Kitabevi (İlk baskı. 1997)

Hauser, A. (1995). *Sanatın toplumsal tarihi*. Y. Gölönü (Çev.). İstanbul:Remzi

Kara, Ö. T. (2010). Toplumsal olayların etkisiyle gelişen üç büyük akımın Türk ve dünya edebiyatında izleri, *The Black Sea Journal of Social Sciences*, Yıl:2 Sayı:2

Özmutlu, G. (2013). David, Rossetti ve Daumier’nin edebi konulu resimlerinde Avrupa’daki toplumsal değişimin yansımaları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. Cilt: 6 Sayı: 25

Petrov, G. (1979). *Olaylar İçinde Büyük Sanatçılar ve Üstün Yapıtları*. H. A. Aytuna (Çev.). İstanbul: İnkılap

Sözen, M., Tanyeli, U. (1996). *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü* (4 Basım). İstanbul:Remzi

Şentürk, V. (2012). *Analitik resim çözümlenmeleri*. İstanbul: Ayrıntı Y.

Tetikçi, İ. (2017). *Jacques Louis David’in Resimlerindeki Teatrallik*, makale- sayfa 184

Turani, A. (1979). *Dünya Sanat Tarihi* (2. Baskı). Ankara: Türk Tarih Kurumu

Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi, (1983). Cilt-3, İstanbul: Anadolu Y.

Vidalenc, J. (1998) *Jean Paul Marat Fransız Politikacı, Doktor ve Gazeteci*.
Ansiklopedi Britannica. Encyclopaedia Britannica, Inc. (Temmuz 2018)
<https://www.britannica.com/biography/Jean-Paul-Marat#ref12567>

Wallerstain, I. (Bahar 1989) *Dünya tarihinde yer alan bir olay olarak Fransız Devrimi*.
İ. B. Tarhanlı (Çev.) Özgün metin. Social Research Dergisi C. 56, Sayı:1
<http://dergipark.gov.tr/iuihid/issue/1250/14686>

İnternet Kaynakları

<https://bit.ly/2Qz71es> (Erişim: 5.12.2018)

<https://bit.ly/2Gk8IHU> (Erişim: 5.12.2018)

<https://bit.ly/2Gk9hl0> (Erişim:15.12.2018)

<https://bit.ly/2QZnCr2> (Erişim: 06.12.2018)

<https://bit.ly/2QyZL23> (Erişim: 3.12.2018)

<https://bit.ly/2Bl8tX9> (Erişim: 14.12.2018)

<https://bit.ly/2SQhOxn> (Erişim: 1.12.2018)

<https://diyablog.com/sanat-hareketleri/neoklasisizm-sanati/> (Erişim: 06.12.2018)

<https://eksisozluk.com/tiers-etat--1512733> (Erişim: 06.12.2018)

<http://www.hukukmedeniyeti.org/mesruti-krallik/nedir/> (Erişim: 06.12.2018)

<https://www.marxists.org/archive/bax/1900/marat/introduction.htm> (Erişim:6.12.2018)

<https://www.makaleler.com/mutlakiyet-nedir> (Erişim: 02.12.2018)

<https://www.tarihlisanat.com/maratnin-olumu-jacques-louis-david/> (Erişim: 6.12.2018)

<http://lcivelekoglu.blogspot.com>

Görsel - İşitsel Kaynaklar

<https://bit.ly/2R0n2JH>

<https://bit.ly/2A1huVC>

<https://www.fine-arts-museum.be/en>